

FRIGYER LÁSZLÓ¹ – MÁTYÁS SZABOLCS²**A környezet és a természet elleni bűncselekmények hazai szabályozásának érdekességei****The interesting things about the national regulations of crimes against environment and nature****Absztrakt**

A tanulmány a környezet és a természet elleni bűncselekmények hazai szabályozásának érdekességeit vizsgálja. Ennek keretében megállapításokat tesz a jelenlegi struktúra előzményeire és kialakulására vonatkozóan, majd ezen vezérfonalak mentén elemzésre kerülnek a büntetőjogi szabályozás szükségességének egyes alapkérdései. Továbbá kifejtésre kerülnek a témára vonatkozó hatályos szabályozás legfontosabb normatívái.

Kulcsszavak: környezetvédelem, természetvédelem, környezet és természet elleni bűncselekmények

Abstract

The study examines the interesting things about the national regulation of crime against environment and nature. Within that it makes statements concerning the antecedents and creation of the current structure. Following these guidelines it analyses the necessity of criminal law regulations in certain fundamental questions. Moreover it elaborates the most important normatives of the current regulation concerning the topic.

Keywords: enviromental protection, nature conservation, crimes against environment and nature

¹ Nemzeti Közszerológáti Egyetem Rendészettudományi Kar - National University of Public Service Faculty of Law Enforcement , E-mail: frigyer.laszlo@uni-nke.hu, ORCID: 0000-0002-3507-3352

² Nemzeti Közszerológáti Egyetem Rendészettudományi Kar - National University of Public Service Faculty of Law Enforcement, E-mail: matyas.szabolcs@uni-nke.hu, ORCID: 0000-0001-9529-7596

1. BEVEZETÉS

Az európai értékeken is nyugvó hazai társadalmunkban mára már nem kérdésként, hanem tényként állapítható meg az, hogy a környezet és a természet védelmének szükségessége – a hazai rendszert szemlélve – egyértelműen állami intézmény és eszközrendszerrel megvalósítandó feladatként aposztrofálódik. Ezt igazolja a 28/1994. (V. 20.) AB határozat is, hiszen a környezethez való jog egy olyan harmadik generációs sajátos alkotmányos jog, amellyel kapcsolatban elsősorban az intézményvédelmi oldal ölt meghatározó jelleget³ a vonatkozó normatívák tükrében. Ugyanakkor a hatályos szabályozás egy igen hosszú folyamat eredményeképpen alakult ki, mivel a „környezeti (környezetvédelmi) jogalkotás a rendszerváltás után indul el abba az irányba, hogy a Nyugat-Európában elért eredményeket átültesse.”⁴ Mindazonáltal ez nem azt jelenti, hogy a rendszerváltás előtti időszak – büntetőjogi vetületét görcső alá véve – „gyökértelennek” minősül, hiszen a múltat vizsgálva nyugodtan kijelenthetjük, hogy „a környezeti – vagy legalábbis környezetvédelmi jellegű – büntetőjogi szabályok igenis fellelhetők a hazai büntetőjogunkban, s nem volt semmiféle lemaradásunk a földrajzi értelemben vett nyugati országok törvényi szabályozásához viszonyítva.”⁵

2. A BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁS SZÜKSÉGESSÉGÉNEK ALAPJA

A büntetőjogi szabályozás szükségessége iránti igény sajnálatos módon – az egyes kiemeltebb médiavisszhangot kiváltó bűncselekmények hatására is – folyamatosan jelen van, és „összességében elmondható, hogy az elmúlt 10 évben mind a társadalmi, mind a

³ 28/1994. (V. 20.) AB határozat: Indokolás III.: 2. A környezethez való jogot az alanyi jogokhoz való sajátos viszonya, valamint sajátos tárgya különbözteti meg mind a többi alapjogtól, mind az alkotmányban kitűzött feladatoktól.

a) A környezethez való jog jelenlegi formájában nem alanyi alapjog, de nem is pusztán alkotmányos feladat vagy államcél, amelynek megvalósítási eszközeit az állam szabadon választhatja meg. A környezethez való jog köztudottan nem sorolható a klasszikus, védelmi jellegű alapjogok közé, hanem úgynevezett harmadik generációs alkotmányos jog, amelynek jellege még vitatott, s amelyet még csak kevés kortárs alkotmány tartalmaz. Ez a jog ugyanakkor nem is pusztán alkotmányban kitűzött feladat vagy államcél. (...) 3. A környezetvédelemhez való jog mindezekkel szemben elsősorban önállósult és önmagában vett intézményvédelem, azaz olyan sajátos alapjog, amelynek az objektív, intézményvédelmi oldala túlnyomó és meghatározó.

⁴ Kóshalmi László: A magyar környezeti büntetőjog kialakulása. In: Fenyvesi Csaba, Herke Csongor (szerk.): Minúciák – Tanulmányok Tremmel Flórián 60. születésnapjának tiszteletére. PTE ÁJK, Pécs, 2001, 147.o.

⁵ Kóshalmi László: A magyar környezeti büntetőjog kialakulása. In: Fenyvesi Csaba, Herke Csongor (szerk.): Minúciák – Tanulmányok Tremmel Flórián 60. születésnapjának tiszteletére. PTE ÁJK, Pécs, 2001, 147.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

szakmai érdeklődés nagymértékben megnőtt a környezetvédelemmel kapcsolatos büntetőügyek, közöttük a madármérgezések iránt.”⁶

A természet „határtalansága” végett pedig mindenképpen szükség van közös Európai Uniósi fellépésre is, amelyre vonatkozóan Kőhalmi László már évekkel ezelőtt felvetette – többek között – egy környezeti büntetőjoggal kapcsolatos egységes európai minikódex megalkotásának szükségességét”⁷ is.

A hazai büntetőjogi normákat – és annak legitimitását biztosító szabályozást – vizsgálva megállapítható, hogy több-többől is fakad a környezetvédelem büntetőjogi szabályozásának szükségessége. Az Európai Unió és a nemzetközi környezeti büntetőjog irányának és alakulásának kérdése – mint a szabályozás egyik szükségszerű alapozója – a dolgozat adta korlátok miatt nem kerül kifejtésre. Annak részletei Kőhalmi László „A környezet védelme a magyar büntetőjogban” címet viselő doktori értekezéséből⁸ teljes mértékben megismerhetők. Továbbá más szerzők is igen értékes írásokat közöltek a tárgyra vonatkozóan.⁹

A természet már említett „határtalansága”, az ésszerű gazdálkodás és a jövőért érzett felelősség tudata abszolút megnyilvánul Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) a környezetvédelemre vonatkozó szabályozásában is. Már a Nemzeti Hitvallás is kinyilvánítja, hogy ápoljuk és megóvjuk a Kárpát-medence természet adta értékeit, továbbá „felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.” A hozzá fűzött indokolásból pedig egyértelműen kiderül, hogy most először jelenik meg a

⁶ Angyal Miklós – Farkasné Halász Henrietta: Védett madarak korboforán okozta mérgezésének nyomozása. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): A határrendszettől a rendszettudományig. Pécs, 2016, 218. o.

⁷ Kőhalmi László: Európai biztonság avagy az egységes európai büntetőjog víziója. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): A rendszettudomány határkövei. Pécs, 2012, 272. o.

„Amikor a büntetőjog európaizálásáról beszélünk, szinte kihagyhatatlan témának számít a Corpus Juris megemlézése. A Corpus Juris (CJ) az európai pénzügyi érdekek védelmét szolgáló jogszabálytervezet, mely 1997.-ben került megalkotásra a Mireille Delmas-Marty nevével fémjelzett szakértői csoportnak. (...) A minikódex – megítélésem szerint – ékes bizonyítéka annak, hogy az EU-t mennyire a gazdasági érdekek mozgatják, hiszen a közös vagy részben közös európai büntetőjogi matéria felé az első lépés a pénzügyi érdekek védelme terén történt, holott – e terület fontosságát nem vitatva – más jogterület (pl. környezeti büntetőjog, szexuál-büntetőjog) sokkal alkalmasabb lehetett volna erre.”

⁸ Kőhalmi László: A környezet védelme a magyar büntetőjogban. Doktori értekezés, Pécs, 2010

⁹ Bándi Gyula: Környezetjog, 2014

(http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_539_Kornyezetjog/ch18.html) (letöltés ideje: 2016. 12. 12.)

Görgényi Ilona: A környezetvédelmi büntetőjog megújulása az új évezredben. (http://www.mjsz.unimiskolc.hu/201102/9_gorgenyiilona.pdf) (letöltés ideje: 2016. 12. 12.)

Várhegyi Éva: A környezeti büntetőjog bírósági gyakorlata különös tekintettel a természetkárosítás büntette elemzésének tapasztalatai alapján.

(http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/project_docs/itelkezesi_gyakorlat_tanulmany.pdf 2013) (letöltés ideje: 2016. 12. 12.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

hazai jogszabályi hierarchia csúcsát jelentő alaptörvényi szabályozásban az egészséges környezet fenntartásának és megőrzésének elve.

Az alaptörvény P) cikke nagyon fontos momentumokat tartalmaz a természeti erőforrások mindenkit terhelő védelmének kötelezettségére vonatkozóan. Az Alaptörvény XX. cikke értelmében mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez, amelyet Magyarország többek között a környezet védelmének a biztosításával is elősegít. Ugyanakkor az állam már nem vállalja az egészséges környezethez való jog megvalósítását, hanem annak csak az elősegítését, biztosítását segíti. Továbbá új elemként jelenik meg az egészséges élelmiszerekhez való hozzáférés biztosítása is.

A XXI. cikk az egészséges környezethez való jogot aposztrofálja azzal, hogy a károkozóknak a megbomlott egyensúlyt helyre kell állítani vagy a helyreállítás költségeit kell viselnie.

Természetesen a védendő értékek több törvényben is megjelennek,¹⁰ de az idő és a helyszűke végett a büntetőjogi szabályozás alapjaként csak az Alaptörvényben fentebb nevesített környezetvédelmi értékek kerültek megjelölésre.

3. A HATÁLYOS BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁS

Az Alaptörvényben is nevesített természet és környezetvédelmi érdekek *ultima ratio* jellegű védelmét a büntetőjog eszköztárához biztosítja. A környezet és a természet elleni bűncselekmények pontos felsorolása pedig a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. C. törvény (a továbbiakban: Btk.) Különös Részben lévő – „A környezet és a természet elleni bűncselekmények” címet viselő – XXIII. fejezetben található.

Ugyanakkor hangsúlyozni kell azt is, hogy a büntetőjog *ultima ratio* jelleg végett csak abban az esetben lehet ehhez az eszköztárhoz nyúlni, ha a felmerült probléma – annak jellege végett – más módon nem orvosolható. Ugyanis a „büntető jogszabályokat – mint már számtalan kutatás kimutatta – tilos általános problémamegoldó eszközként használni.”¹¹ A Btk. kérdéskör kapcsán meghozott jelentős újítása az volt, hogy – a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvénnyel ellentétben – önálló külön fejezetbe foglalta a

¹⁰ Pl.: 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól, 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről; 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról; 1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról; 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről;

1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről; 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról; 2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról; 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról; 2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről; 2013. évi CXXV. törvény a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási tevékenység minősítéséről; 2015. évi LVII. törvény az energiahatékonyságról; 2016. évi LXXIV. törvény a településkép védelméről.

¹¹ Kőhalmi László (2012): Jobbiztonság és büntető jogalkotás. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs, 2012, 94. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

környezet és a természet elleni bűncselekmények tényállásait. A fejezetben szabályozott – környezet és természet rendje elleni – bűncselekmények a környezetkárosítás, a természetkárosítás, az állatkínzás, az orvvadászat, az orvhalászat, a tiltott állatviadal szervezése; a hulladékgyűjtés rendjének megsértése, az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés, a radioaktív anyaggal visszaélés, a nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés és az atomenergia alkalmazásával visszaélés.

A felhozott tényállások alapjait, mint keretkitöltő normatívák – az Alaptörvényen kívül – a 11. idézetben megjelölt törvényekben fogalt rendelkezések szolgáltatják. A tényállások kapcsán általánosságban az is megállapítható, hogy „a büntetés célja a Btk. Általános Részében megfogalmazott büntetési célon belül elsősorban a megelőzés és ezt követi a megtorlás.”¹² Továbbá az Alaptörvény XXI. cikkéből levezetve kiemelt jelentőséggel bír az okozott kár, a környezeti sérülés helyreállításának kötelezettsége és terhe is (lásd. 10. idézet).

Nagyon érdekes annak a ténynek a kiemelése is, hogy az egyes tényállások megvalósulása kapcsán számos esetben jelentkezik vagyon elleni bűncselekményekkel kapcsolatos halmazati kérdés vizsgálatának szükségszerűsége is, hiszen akár a környezetkárosítás, a természetkárosítás, az állatkínzás, az orvvadászat, vagy az orvhalászat kapcsán szinte szükségképpen jelentkezik a vagyon elleni bűncselekmény halmazati kérdésének a vizsgálata.

4. ZÁRÓ GONDOLATOK

Meg kell említeni egyrészt azt is, hogy a környezeti bűncselekmények – mint láthatjuk – nagyon széles körben megvalósíthatók, sokszor igen magas kárérték realizálódásával, amelynek okán megállapítható, hogy „a jogtárgy sértések nagyfokú heterogenitást mutatnak.”¹³ További érdekesség, hogy a téma kapcsán sok olyan hasznos és tanulságos – itt részletesen ki nem fejtett – jogeset is született, amely akár laikus szemlélő számára is megvilágíthatja az egyes környezetjogi kérdések mikéntjét és miértjét.¹⁴ Fontos – és egyben külön vizsgálatot igénylő – esetként jelentkezik az is, ha a vizsgált fejezetben nevesített bűncselekmények kapcsán jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi

¹² Polt Péter: A környezet és a természet elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár 5. kötet, Különös Rész. Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013, 134. o.

¹³ Kóhalmi László: A Határőrség szerepe a környezeti bűncselekmények megelőzésében és felderítésében – glosszák a környezeti bűnmegelőzésről. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben” című tudományos konferenciáról. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs, 2003, 221. o.

„A környezeti bűncselekményeknél a jogtárgy sértések nagyfokú heterogenitást mutatnak. A felfogott természeti értékek köre igen nagy.”

¹⁴ Fejes Lászlóné Utasi Anett: Környezetjogi esetek. 2011

(http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0021_Kornyezetjog/ch01.html) (letöltés ideje: 2016. 12. 11.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

intézkedések meghozatala is szóba kerül.¹⁵ Ugyanis annak ellenére, hogy jelentős társadalmi igény van a jogi személyek büntetőjogi felelősségének a kérdésében – különösen a nagyobb kihatással járó környezeti károkozásoknál, mint például az ajkai vörösiszap katasztrófa¹⁶ vagy a tiszai ciánmérgezés¹⁷ – a jogalkotó „nem iktatta törvénybe a jogi személy büntetőjogi értelemben vett büntetethezességét.”¹⁸ Ennek kapcsán szintén érdekes kérdés a nyomozó hatóságnak a jogi személyek vonatkozásában alkalmazott krimináltaktikai és kriminálmotodikai tevékenysége is. Hiszen amilyen egyértelműnek tűnik, hogy a „kriminalisztika a bűncselekmények nyomozásának tudománya,”¹⁹ olyan komoly problémákat jelent(het) a jogi személyekkel kapcsolatos intézkedések realizálása és hathatós foganatosítása. Mindazonáltal ezen kérdések részletesebb tárgyalása sajnálatos módon – a helyszűke végett – nem képezi jelen dolgozat tárgyát.

ÖSSZEGRZÉS

A környezeti bűncselekmények léte abból a jogos társadalmi igényből vezethető le, amely a dolgozat első részében megjelenített alaptörvényi normatívában is bennfoglaltatik. Természetesen a kérdéskör szélesebb taglalására – az egyes felvillantott szabályozási szisztémák és problémakörök kivételével – komolyabb kutatás szükségeltetik, ugyanis a téma komplexebb vizsgálatot igényel. Már csak azért is, mert a boncolgatott témakör kapcsán nagy látenciával rendelkező²⁰ bűncselekményi tényállásokról beszélünk. Továbbá nehézségként jelentkezik, hogy a bűncselekmény elkövetése, annak észlelése és a vonatkozó büntetőeljárás megindulása már önmagában is jelentős időintervallumot kitehet. Mindezt tetézi még az is, hogy a természetet és a környezetet ért károk és azoknak a következményei nem minden esetben mérhetők fel egyértelműen, hiszen azoknak akár több generációs kihatásaival a vonatkozó büntetőeljárás kereti között nem igazán lehet reálisan számolni.

¹⁵ A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések részleteit a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény tartalmazza.

¹⁶ https://hu.wikipedia.org/wiki/Ajkai_v%C3%B6r%C3%B6siszap-katasztr%C3%B3fa (letöltés ideje: 2016. 12. 12.)

¹⁷ https://hu.wikipedia.org/wiki/Tiszai_ci%C3%A1nszennyez%C3%A9s (letöltés ideje: 2016. 12. 12.)

¹⁸ Király Tibor (2008): Büntetőeljárás jog. Osiris Kiadó, Budapest, 2008.; 649. o.

¹⁹ Mészáros Bence: A kriminalisztika és a magánnyomozás kapcsolata. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja a Magyar Rendészettudományi Társaság közreműködésével. Pécs, 2015, 133. o.

²⁰ Kóhalmi László: A Határórség szerepe a környezeti bűncselekmények megelőzésében és felderítésében – glosszák a környezeti bűnmegelőzésről. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Határórség szerepe a bűnmegelőzésben” című tudományos konferenciáról. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2003.; 221. o. (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények; II.) (ISSN 1589-1674)

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Angyal Miklós – Farkasné Halász Henrietta (2016): Védett madarak korboforán okozta mérgezésének nyomozása. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): A határrendészettől a rendészettudományig. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs
2. Bándi Gyula: Környezetjog.
3. (http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_539_Kornyezetjog/ch18.html) (2014) (letöltés ideje: 2016.12.12.)
4. Fejes Lászlóné Utasi Anett: Környezetjogi esetek.
5. (http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0021_Kornyezetjog/ch01.html) (2011) (letöltés ideje: 2016.12.11.)
6. Görgényi Ilona: A környezetvédelmi büntetőjog megújulása az új évezredben. (http://www.mjsz.uni-miskolc.hu/201102/9_gorgenyiilona.pdf) (letöltés ideje: 2016.12.12.)
7. https://hu.wikipedia.org/wiki/Ajkai_v%C3%B6r%C3%B6siszap-katasztr%C3%B3fa (letöltés ideje: 2016.12.12.)
8. https://hu.wikipedia.org/wiki/Tiszai_ci%C3%A1nszennyez%C3%A9s (letöltés ideje: 2016.12.12.)
9. Király Tibor (2008): Büntetőeljárás jog. Osiris Kiadó, Budapest
10. Kóhalmi László (2001): A magyar környezeti büntetőjog kialakulása. In: Fenyvesi Csaba, Herke Csongor (szerk.): Minúciák – Tanulmányok Tremmel Flórián 60. születésnapjának tiszteletére. PTE ÁJK, Budapest
11. Kóhalmi László (2003): A Határőrség szerepe a környezeti bűncselekmények megelőzésében és felderítésében – glosszák a környezeti bűnmegelőzésről. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben” című tudományos konferenciáról. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs
12. Kóhalmi László (2010): A környezet védelme a magyar büntetőjogban. Doktori értekezés, Pécs (<http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/kohalmi-laszlo/kohalmi-laszlo-vedes-ertekezes.pdf>) (letöltés ideje: 2016.12.12.)
13. Kóhalmi László (2012): Európai biztonság, avagy az egységes európai büntetőjog víziója. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): A rendészettudomány határkövei. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs
14. Kóhalmi László (2012): Jogbiztonság és büntető jogalkotás. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs
15. Mészáros Bence (2015): A kriminalisztika és a magánnyomozás kapcsolata. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja a Magyar Rendészettudományi Társaság közreműködésével, Pécs

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

16. Polt Péter (2013): A környezet és a természet elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár 5. kötet, Különös Rész, Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, Budapest
17. Várhegyi Éva (2013): A környezeti büntetőjog bírósági gyakorlata különös tekintettel a természetkárosítás büntetése elemzésének tapasztalatai alapján.
18. (http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/project_docs/itelkezesi_gyakorlat_tanulmany.pdf)
(letöltés ideje: 2016.12.12.)

JOGSZABÁLYOK

1. Magyarország Alaptörvénye
2. 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
3. 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról
4. 1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról
5. 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
6. 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről
7. 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
8. 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
9. 2001. évi CIV. törvény a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről
10. 2011. évi CXCVI. törvény a nemzeti vagyonról
11. 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
12. 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról
13. 2013. évi CII. törvény a halgazdálkodásról és a hal védelméről
14. 2013. évi CXXV. törvény a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási tevékenység minősítéséről
15. 2015. évi LVII. törvény az energiahatékonyságról
16. 2016. évi LXXIV. törvény a településkép védelméről
17. 28/1994. (V. 20.) AB határozat